

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปลาสลิด *Trichogaster pectoralis* (Regan) มีชื่อสามัญว่า Snake skinned gourami จัดอยู่ในกลุ่ม Anabantids เป็นปลาน้ำจืดพื้นบ้านที่สำคัญของไทยมาช้านานแล้ว และยังมีความสำคัญต่อเชิงเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ปลาสลิดบางบ่อเค็มตากแห้งนั้นเป็นที่นิยมบริโภคของคนทั้งใน และนอกประเทศ ในปัจจุบันแหล่งที่เลี้ยงปลาสลิดที่ดีเยี่ยมของประเทศ อยู่แถบจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมา จากสถิติของสำนักงานประมงจังหวัดสมุทรปราการ ในการจัดทำรายงานประจำปี 2539 จะใช้ข้อมูลเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2538 จนถึงเดือนกันยายนในปี 2539 ผลผลิตของปลาสลิดมีปริมาณ 8,345.68 เมตริกตัน เป็นสัตว์น้ำจืดที่ได้จากการเพาะเลี้ยงปลาสลิด สำหรับปลาสลิดนั้นตามสถิติจัดว่าเป็นปลาที่ให้ผลผลิตสูงชนิดหนึ่งในปี 2539 ปริมาณการผลิตคิดเป็นปริมาณการผลิตสัตว์น้ำจืดทั้งหมดมีมูลค่า ประมาณ 307 ล้านบาท นอกจากนี้เกษตรกรในท้องที่ซึ่งทำนาไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เช่น ในแหล่งที่น้ำทะเลเข้าถึงทำให้ข้าวในนาเสียหาย ทำให้น้ำจืดกลายเป็นน้ำกร่อย หรือน้ำเสียไม่สามารถทำนาได้ และในนาข้าวมีศัตรูพืช เช่น หนอน รบกวนทำให้เสียหายมาก เกษตรกรจึงสามารถใช้น้ำจืดเป็นที่เลี้ยงปลาได้เกิดอาชีพการเลี้ยงปลาสลิด ซึ่งทำรายได้ดีพร้อมกันกับการทำนาข้าว และสามารถให้ผลผลิตสองทางเป็นประโยชน์ในเวลาเดียวกันนอกจากเลี้ยงปลาสลิดแล้วยังปลูกพืชอื่นๆ เช่น กัญชง มะพร้าว บนคันดินเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางด้วย หากได้มีการนำเอาวิชาการ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยปรับปรุงวิธีการเลี้ยงปลาสลิด ก็จะเป็นผลดีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิด และเศรษฐกิจของประเทศ

จากภาวะการณ์ผลผลิตที่น้อยไม่เพียงพอต่อผู้บริโภค และการตลาดยังดี ได้ราคาสูงในปัจจุบันทั้งผู้เลี้ยงและผู้จำหน่ายปลาสลิดตากเค็ม เทคโนโลยีน่าจะมีผลต่อการเลี้ยงปลาสลิดทำให้มีผลผลิตดีของจังหวัดในอนาคต ปัจจุบันปลาสลิดนับว่าเป็นปลาน้ำจืดที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรปราการ จากที่กล่าวมาแล้วแสดงถึงความสำคัญของปลาสลิดที่มีผลต่อเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการ ภาครัฐ และภาคเอกชน น่าจะทำการทดลองค้นคว้าหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมานำผู้เลี้ยงปลาสลิดต่อไป

เพื่อที่จะได้ทราบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิดนั้น มีการยอมรับเทคโนโลยีที่ถูกต้องหรือไม่ มีปัญหา และอุปสรรคในการเลี้ยงอย่างไร และอะไรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาก

หรือน้อยแตกต่างกันอย่างไร หนึ่งในอดีตยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสดมาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสด
2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาเรื่องนี้สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ประมง ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการที่ทำการส่งเสริมการเลี้ยงปลาสด เพื่อปรับปรุงงานส่งเสริมการเลี้ยงให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการส่งเสริมการเลี้ยงปลาสด และสามารถนำผลงานวิจัยครั้งนี้ไปเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงปลาสด เช่น เกษตรกรผู้สนใจ หรือหน่วยงานภาครัฐ (กรมประมง) และภาคเอกชน เพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข และวางแผนการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัย คือ ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสดของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านวิธีการเลี้ยงปลาสด ด้านวิธีการให้อาหารปลาสด ด้านวิธีการป้องกันโรค และศัตรูปลาสด ด้านวิธีการจับผลผลิตปลาสด และการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสด (ในภาพรวม)

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสด โดยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ก. **ขอบเขตด้านพื้นที่ และประชากรที่ศึกษา** ประกอบด้วยเกษตรกรที่เลี้ยงปลาสดในพื้นที่ตำบลบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

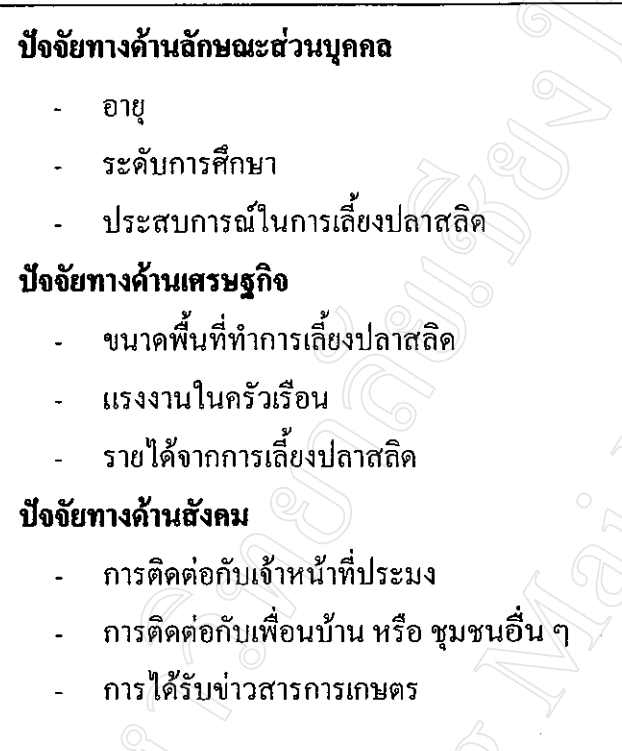
ข. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ประกอบด้วย
 - 1.1 ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล
 - อายุ
 - ระดับการศึกษา
 - ประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาสด
 - 1.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
 - รายได้จากการเลี้ยงปลาสด
 - ขนาดของพื้นที่ทำการเลี้ยงปลาสด
 - แรงงานในครัวเรือน
 - 1.3 ปัจจัยทางด้านสังคม
 - การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง
 - การติดต่อกับเพื่อนบ้าน หรือ ชุมชนอื่น ๆ
 - การได้รับข่าวสารการเกษตร
2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสดของเกษตรกร
 - ด้านวิธีการเลี้ยงปลาสด
 - ด้านวิธีการให้อาหารปลาสด
 - ด้านวิธีการป้องกัน โรคและศัตรูปลาสด
 - ด้านวิธีการจับผลผลิตปลาสด
 - การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสด (ในภาพรวม)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

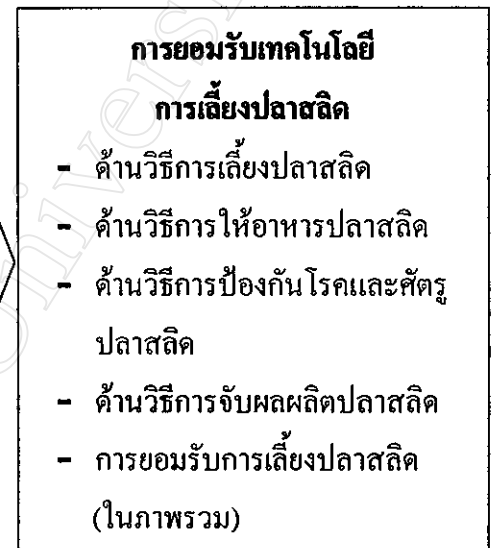
ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

นิยามศัพท์

เทคโนโลยี หมายถึง การเลี้ยงปลาตามหลักวิชาการของกรมประมง ได้แก่

- **ด้านวิธีการเลี้ยง** หมายถึง วิธีการในการเตรียมการเลี้ยงปลา เช่น การเตรียมบ่อเลี้ยง การทำความสะอาดบ่อ การคัดเลือกพันธุ์ การปล่อยปลาลงบ่อ และการบันทึกการเลี้ยง
- **ด้านวิธีการให้อาหาร** หมายถึง ชนิดของอาหารที่นำมาเลี้ยงปลา ช่วงเวลาในการให้อาหารปลา การเตรียมและเก็บรักษาอาหารปลา เป็นต้น
- **ด้านวิธีการป้องกันโรคและศัตรู** หมายถึง การป้องกันโรคในบ่อปลา การป้องกันศัตรูของปลา เช่น สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ปีก เป็นต้น

- **ด้านวิธีการจับผลผลิต** หมายถึง ช่วงเวลาการจับผลผลิตที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม วิธีการปฏิบัติในการขาย การจับผลผลิตพลาสติกในรอบการเลี้ยง เดือนที่เหมาะสมในการจับ เป็นต้น

- **ด้านการเลี้ยงปลาสด (ในภาพรวม)** หมายถึง เทคโนโลยีที่ใช้ในการเลี้ยงปลาสด ใน ทุก ๆ ด้าน อันได้แก่ ด้านวิธีการเลี้ยงปลาสด ด้านวิธีการให้อาหารปลาสด ด้านวิธีการป้องกัน โรค และศัตรูปลาสด รวมถึงด้านวิธีการจับผลผลิตปลาสด

การยอมรับ หมายถึง การที่เกษตรกรนำเทคโนโลยีการเลี้ยงปลาสดของกรมประมง ไปปฏิบัติจริงในฟาร์มของตนเอง โดยแบ่งระดับของการยอมรับออกเป็น 2 ระดับ คือ

ระดับการยอมรับมาก	ให้คะแนน	2	คะแนน
ระดับการยอมรับน้อย	ให้คะแนน	1	คะแนน

อายุ หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกร

ประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาสด หมายถึง ระยะเวลา หรือจำนวนปีที่เกษตรกรทำการเลี้ยง ปลาสด

รายได้จากการเลี้ยงปลาสด หมายถึง รายได้จากการจับปลาสดขายของเกษตรกร

ขนาดพื้นที่ทำการเลี้ยงปลา หมายถึง จำนวนพื้นที่ทำการเลี้ยงปลาสดทั้งหมดของ เกษตรกรทั้งที่เป็นของตนเอง และ เช่าผู้อื่นเขาทำ

แรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนแรงงานในการเลี้ยงปลาสด

การติดต่อเจ้าหน้าที่ประมง หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้ติดต่อพบปะพูดคุยกับ เจ้าหน้าที่ประมงที่เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาสดอย่างเป็นทางการในรอบปีที่ผ่านมา โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับ	จำนวนครั้ง/เดือน
1. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฯ มาก	5 ครั้งขึ้นไป
2. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฯ ปานกลาง	3-4 ครั้ง
3. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฯ น้อย	1-2 ครั้ง
4. ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฯ เลย	0 ครั้ง

การติดต่อกับเพื่อนบ้าน หรือชุมชนอื่น ๆ หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้ติดต่อพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน หรือกลุ่มผู้เลี้ยงปลาสดเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาสด และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ในแต่ละเดือนในรอบปีที่ผ่านมา โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับ	จำนวนครั้ง/เดือน
1. การติดต่อบ่อยมาก	5 ครั้งขึ้นไป
2. การติดต่อบานกลาง	3-4 ครั้ง
3. การติดต่อน้อย	1-2 ครั้ง
4. ไม่เคยติดต่อเลย	0 ครั้ง

การได้รับข่าวสารการเกษตร หมายถึง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร การประมง หรือการเลี้ยงปลาจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารการเกษตร/ประมง เจ้าหน้าที่ประมง และเพื่อนบ้านหรือชุมชนอื่น ๆ ในรอบปีที่ผ่านมาโดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับ	จำนวนครั้ง/เดือน
1. การรับข่าวสารมาก	5 ครั้งขึ้นไป
2. การรับข่าวสารปานกลาง	3-4 ครั้ง
3. การรับข่าวสารน้อย	1-2 ครั้ง
4. ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย	0 ครั้ง